

Longitarsus salviae GRUEV, 1975 (Coleoptera, Chrysomelidae)
nowy dla fauny Polski

Longitarsus salviae GRUEV, 1975 (Coleoptera, Chrysomelidae) new to the Polish
fauna

LECH BOROWIEC

Instytut Zoologiczny Uniwersytetu Wrocławskiego, Sienkiewicza 21, 50-335 Wrocław

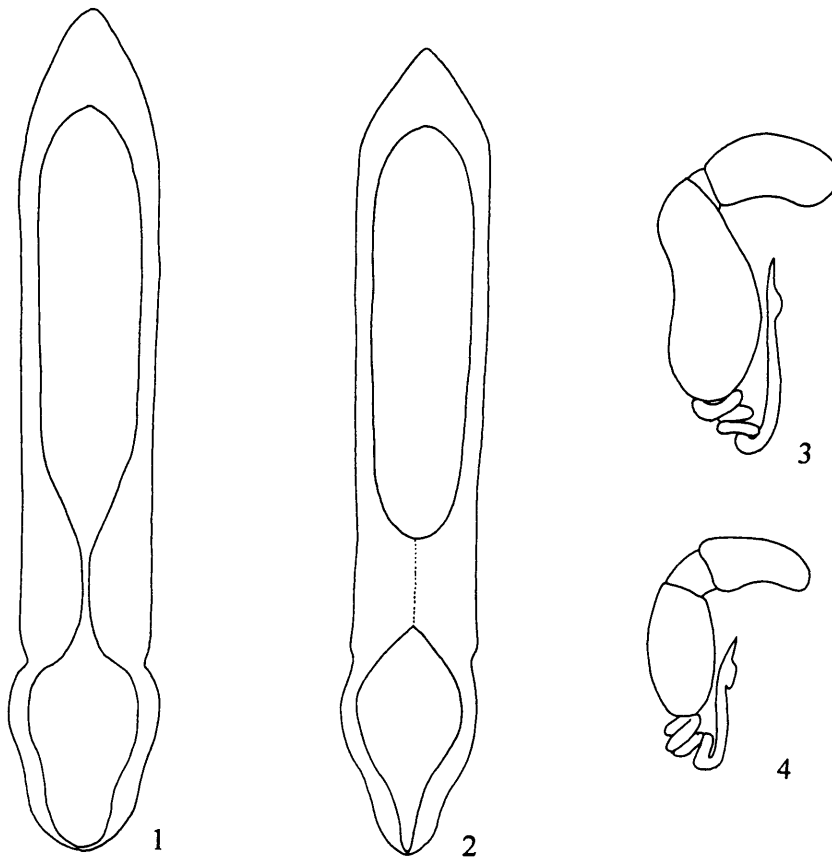
ABSTRACT. *Longitarsus salviae* GRUEV, 1975, new to the Polish fauna, was collected in Gródek near Hrubieszów (Wyżyna Lubelska).

W ostatnich latach w wyniku wnikliwych studiów morfologiczno-taksonomicznych opisano z Europy wiele nowych dla nauki gatunków stonkowatych z podrodziny *Halticinae* (tzw. pchełki ziemne). Cały szereg pospolitych gatunków okazało się przy bliższym poznaniu grupami dwóch lub kilku gatunków bliźniaczych. Jednym z takich gatunków zbiorczych był *Longitarsus obliteratus* (ROSENHAUER, 1847). W wyniku kolejnych rewizji wydzielono z niego 7 gatunków bliźniaczych (WARCHAŁOWSKI, 1967; GRUEV, 1973, 1975, 1982; FURTH, 1979; DOGUET and GRUEV, 1988). Różnią się one drobnymi detalami w budowie prącia i spermateki, a także biologią. Wspólnymi cechami wszystkich tych gatunków są: czarna barwa przedplecza i pokryw, niekiedy z niewyraźnym metalicznym połyskiem, głębokie bruzdki czołowe, długa ostroga na końcu tylnych goleni. Biologicznie związane są z sucholubnymi rodzajami roślin wargowych – *Lamiaceae*, takimi jak *Calamintha* Mnch., *Melissa* L., *Origanum* L., *Phlomis* L., *Prunella* L., *Salvia* L., *Satureia* L. i *Thymus* L.

W Europie Środkowej stwierdzono trzy gatunki z tej grupy: *Longitarsus obliteratus* (ROSENH.), *L. salvia* GRUEV i *L. obliteratoides* GRUEV. *L. obliteratus* jest najszerszej rozsiadłym i najbardziej eurytopowym gatunkiem, występującym w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej, w Azji Mniejszej i krajach kaukaskich. W Polsce jest on pospolity w środowiskach kserotermicznych na południu kraju, znane są też izolowane stanowiska z centralnych i północnych dzielnic (BURAKOWSKI i in., 1991). Maksimum jego pojawu przypada na koniec lata, można wtedy zbierać go bardzo licznie z liści macierzanek *Thymus* L. i szalwii łąkowej – *Salvia pratensis* L. *L. obliteratoides* jest gatunkiem połu-

dniowo-zachodnim i na wschód sięga do środkowych Niemiec. Jego występowanie w Polsce jest mało prawdopodobne. Natomiast *L. salviae* był notowany z południowo-wschodniej części Europy i południowych części Europy Środkowej, na zachód po wschodnie departamenty Francji, na północ po południowe Niemcy, Czechy, Morawy i Słowację.

Bliskość stanowisk u naszych południowych sąsiadów sugerowała możliwość odnalezienia *L. salviae* i w Polsce. Podjęte na początku lat osiemdziesiątych poszukiwania na terenach kserotermicznych na południu kraju nie przyniosły jednak rezultatów. Wszędzie łowiono obficie jedynie *L. obliteratus*. Dopiero w roku 1994 złowiono po raz pierwszy ten gatunek w Polsce na bardzo znanym stanowisku:

Ryc. (Fig.) 1, 3 – *Longitarsus salviae* GRUEV; 2, 4 – *L. obliteratus* (ROSENH.); 1, 2 – prącie (aedeagus), 3, 4 – spermateka (spermatheca).

– Wyżyna Lubelska, Gródek k. Hrubieszowa, 27 V 1994, dwa samce i dwie samice, leg. L. BOROWIEC.

Ponieważ gatunek ten nie znalazł się w kluczu WARCHAŁOWSKIEGO (1978), podaję cechy pozwalające odróżnić *L. salviae* od *L. obliteratus*. *L. salviae* jest przeciętnie nieco większy (1,8–2,2 mm) od *L. obliteratus* (1,6–1,9 mm), co jest wyraźnie widoczne w populacjach z Europy Południowej. Wszystkie polskie okazy mieszczą się jednak przy dolnej granicy wielkości dla *L. salviae* i dlatego są na pierwszy rzut oka praktycznie nie odróżnialne od *L. obliteratus*. Prącie u *L. salviae* jest łagodniej zwężone ku szczytowi, a część końcowa nieco lancetowata. Boki prącia na brzusznej stronie przed częścią podstawową zbiegają się do środka pozostawiając na środku tylko wąską rynienkę (ryc. 1). U *L. obliteratus* prącie jest równoległoboczne, przed szczytem dość mocno zbiegające się w ostrołuk. Boki na brzusznej stronie nie zbiegają się do środka, ale cała nasada przed częścią podstawową jest silnie zesklekotyzowana (ryc. 2). Spermateka u *L. salviae* jest znacznie dłuższa, część podstawowa ma wyraźnie nerkowaty kształt (ryc. 3), podczas gdy u *L. obliteratus* spermateka jest mniejsza, a część podstawowa jest beczułkowata (ryc. 4). *L. obliteratus* jest biologicznie najmniej wybrednym gatunkiem, żeruje praktycznie na wszystkich wymienionych powyżej rodzajach roślin wargowych, wykazując jedynie preferencję do macierzanek, natomiast *L. salviae* jak do tej pory był łowiony wyłącznie na szaławii łąkowej – *Salvia pratensis* L.

Nie wiadomo, czy znalezienie w Polsce *L. salviae* jest wynikiem jego ekspansji w kierunku północnym, czy był on do tej pory przeoczony. Stanowisko z Gródka sugeruje, że jest on przywiązany do siedlisk lessowych, unikając podłoża wapiennego lub kredowego. Jednak w krajach na południe od naszych granic jest on już mniej wybredny i w Czechach łowiony jest również w siedliskach kserotermicznych na podłożu wapiennym. Niewątpliwie jest on bardziej ciepłolubny od *L. obliteratus* i stanowi jeszcze jeden charakterystyczny element południowy, z których znane jest stanowisko w Gródku. Należy oczekiwać, że może on być odnaleziony również w Kotlinie Sandomierskiej lub w okolicach Przemyśla, skąd znane są lessowe siedliska roślinności kserotermofilnej.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1991: Chrząszcze *Coleoptera* – Stonkowate – *Chrysomelidae*, część 2. Katalog Fauny Polski, Warszawa, XIII, 17: 1–227.
- DOGUET S., GRUEV B., 1988: Etude des *Longitarsus* du groupe de *L. obliteratus* (ROSENHAUER) de la faune de France et description d'une espèce nouvelle (*Col. Chrysomelidae*). *L'Entomologiste*, 44: 261–266.
- FURTH D., 1979: Zoogeography and host plants of *Longitarsus* in Israel with descriptions of six new species. *Israel Journ. Ent.*, 13: 97–124.

- GRUEV B., 1973: Über die Einheit der *Longitarsus lycopi* - Gruppe und der *Longitarsus obliteratus*-Gruppe mit Notizen über Verbreitung, Nomenklatur und diagnostische Merkmale einiger Arten, sowie Beschreibung von zwei neuen Arten (*Coleoptera, Chrysomelidae*). Trav. Sci. Univ. Plovdiv, **11**, 5: 125-145.
- GRUEV B., 1975: Zwei neue Arten der Unterfamilie *Halticinae* und Taxonomische Notizen über *Chalcoides nigricoxis* (ALLARD, 1878) (*Coleoptera, Chrysomelidae*). Acta Zool. Bulgar., **1**: 89-95.
- GRUEV B., 1982: Beitrag zur Kenntnis der *Longitarsus obliteratus*-Gruppe (*Col. Chrysomelidae, Halticinae*). D. Entom. Zeitschr., N. F., **29**: 469-472.
- WARCHAŁOWSKI A., 1967: Beitrag zur Kenntnis der Halticinen Nordpersiens (*Col., Chrysomelidae*). Polskie Pismo Ent., **37**: 53-64.
- WARCHAŁOWSKI A., 1978: Chrząszcze - *Coleoptera*, Stonkowate - *Chrysomelidae*, podrodziny: *Halticinae, Hispinae* i *Cassidinae*: Klucze do Oznaczania Owadów Polski, Warszawa-Wrocław, **XIX**, **94** c: 1-157.